

Heinrich Müller Ludovicus Gerhardi

Spicilegium Passionale

Rostochii: Kilius, 1662

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn740033689>

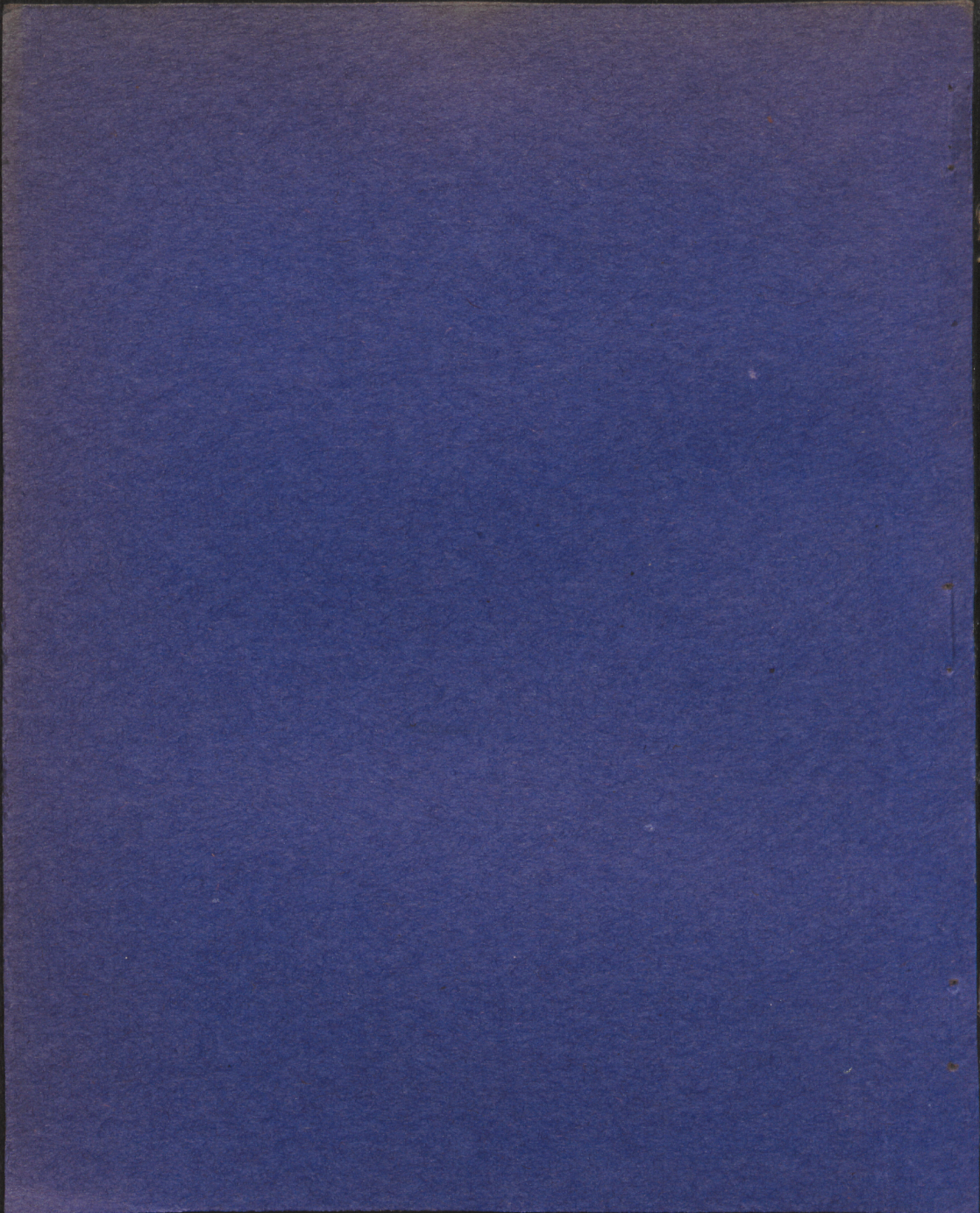
Druck Freier Zugang

R U Med 1662.

Minnich Müller

Verf.: Ludwig Gerhardt

SPICILE-
GIUM PASSIO-
NALE

Quod
BENEDICENTE DEO
piè-eruditorum Examine subijciunt

PRÆSES

HENRICUS *Güller*/ Theol. D.

Prof. Ordin. & ad Div. Mariæ

Archidiaconus

RESPONDENS

LUDOVICUS GERHARDI,

Glukstadiensis.

*In Auditorio Majori d. XXIX Martii,
Anni M. DC. LXII.*

Universitäts-
Bibliothek
Rostock

1662
ROSTOCHII,

Typis JOHANNIS KILII, Acad. Typogr.

VIRIS

*Magnificis, Nobilissimis, Consultissimis,
Amplissimis*

DN. HERMANNO â DORN,
inclytæ Reipubl. Lubecensis Consuli primario,
gravissimo & eminentissimo

DN. NICOLAO Schützen U. J. D.
excellentissimo, Professore olim in almâ ad Varnum
Academiâ laudatissimo, jam verò Reverendi capituli
Lubecensis Syndico longè meritissimo.

DN. HENRICO BERNHARDO
â MUNSTER J. U. D. celeberrimo, Practico
felicissimo.

UTI ET

VIRO Integerrimo Spectatæq; Prudentia

DN. CONRADO â DORN,
Civi ac negotiatori inter Lubecenses
Primario.

Dominis Patronis, Cognatis ac Promotoribus
perenni honoris & amoris cultu suspiciendis
& plurimum devenerandis

*Hocce quale quale exercitium Academicum cen
debita observantia Characterem offert,
dicat & consecrat.*

RESPONDENS.

Non ita cum pridem fieres mihi notus, amice,
Mox tangebatur pectus amore tui.
Scilicet ex facie probitatis signa micabant,
Dona nec ingenii dissimulabat ea—
Haud tua decepit me frons: sed postea abunde
Prodidit ingenium se probitasq; tua—
Nunc, mage quo pateat tua virtus, scande cathedram.
Fiet id (en dextram!) non sine laude tua—.

Præstantiss. Dn. Resp. amico & sym-
patriotæ perquam dilecto,
scr. gratulab.

CHRISTIANUS Kortholt/
S. Theol. Doctorandus.

יהוה בכל אשר אתה עשה עמך:
יגלה לנו יכרך בכורי מעשיך

*Amico dilecto cum benedictione
Redemptoris Mundi am-
plissima, grat.*

M. Daniel Parschitius, Pannonius.

Passio, quam Christus pro nobis morte peregit
De qua differeres, commoda visa fuit.
Macte istis studiis, adsit pede Iova secundo,
Et veniat cœptis mollior aura tuis.

*Paucis hinc amico suo pl. colendo pro-
spera quæq; videre gratulabun-
dus voluit debuit*

Johannes Lillius, Holsatus.

☞(0)☞

(1.)
SPICILEGIUM PASSIONALE

Ne in Dispp. Passionalibus ante annum habitis
hiatus quispiam notabilis appareret, sequen-
tia addere placuit.

I.
SOLAMEN ANGELICUM.

Rrare haud facile dixerim eos, qui existimant,
Angelum confortantem agonizantem Salva-
torem, verbis ullis usum haut fuisse, sed assi-
stentia partim & societate consolandi explevisse par-
tes; partim consideratione & ponderatione eorum,
quibus Christi anima mœroribus angebatur; partim
habitu gestuq; simili assumto, ut Domino flectente ge-
nua & ipse flecteret, cum humi prostrato se quoque
prosterneret. Amici Jobi, visâ hominis miseria, *se-
debant cum eo in terra septem diebus & septem noctibus, & ne-
mo loquebatur ei verbum, Videbant enim dolorem esse vehe-
mentem.* Job II, 13. Nimirum & ipsis præ mœrore defi-
ciebant verba, & amico simul afflictissimo se eo modo
attemperabant. Certe iis, qui sunt in ægritudine,
nulla principio aptior est Medicina, quam quies & si-
lentium. *Si Medicus, inquit Ambrosius, medendi tem-
pus expectat, quanto magis explorare nos convenit, ut optime
à nobis medicinalis sermo procedat; qui non accendere luctum,
sed lenire videatur. Vis urget doloris: premitur cor mulieris
afflicte, quæ immaturo obitu maritum amisit, aut filium, quid
properas, cum te illa non audiat, nisi deseruescat dolor? Sæpe
lites de consolationibus vidimus excitatas; venisti ut doleas,*
A non

in Psalm.
XXXVII.

(2.)

non ut litiges. Huc facit in Capitulis Patrum quæ traditur sententia; *Ne places socium tuum, cum irascitur,* ואל תנחמו בשעה שחור *nec consolers eum, cum stupet.* Constabat olim consolatio apud Hebræos primò e communicatione doloris & consociatione lacrymarum. Hinc solatia præbituri *ad lugendum accedere* & cum aliis *tristari* dicuntur. Job. XXX, 25. Ps. LXIX, 21. Natura siquidem ita comparatum est, ut non possit quis alieno dolori frenum injicere, nisi ipse ejus quoddam habeat experimentum in seipso; nec feliciter alienas lacrymas abstergere, ni prius suas adjunxerit. Sat solatii subinde præstabat muta quædam mœstitia & solacium dolentibus commoratio. Petro exprobrat Dominus, quod in tanto suo mœrore saltem secum in partem solatii non vigilaret. Matth. XXVI, 40. Lacrymas demum & silentium insequebatur blandum alloquium, quod scriptores sacri vocant *locutionem ad cor*, quia cor mœrore veluti occlusum referare & refocillare aptum erat. Consolatorem Angelum præter silentium & doloris commercium Verba adhibuisse in confortando Salvatore, haut sit verosimile, quia par dolori consolatio verbis applicari nulla potuit, disertissimo in primis ab infantissimo, fortissimo ab imbecillimo. Præterea Verbum *ἐπιόχθην* significationem habet non tam verbalis consolationis, quam interioris confortationis, qua quis vires ipse suas recolligit.

II.

PRODITOR AMICUS.

Accedit instar venenatæ vespæ Judas, ex rosea
illa.

illa Christi facie, porrecto osculo, toxica atrocissime apparatus, unde justorum quisquis nectarea pocula combiberet svavissimè. Tunc ad illum Salvator; *Ἐταίρε, ἐφ' ᾧ πηγαί.* Quod non averteret vultum, mansuetudinis fuit & pietatis; noluit evitare signum, unde notus ligaretur ad necem, ne crucis evitandæ cupidus arguatur. Sed cur *Ἐταίρεν* dixit? amicus ille appellatur, qui plusquam novercalia odia exercet? itane punitur culpa, ita detestabile scelus impropertur? Sunt qui insultatorium habent Domini sermonem. At quis, insultationi in tanto mœrore locus? Quæ insultatio in proditorem osculo exceptum, & ad peccati agnitionem deducendum? Quis mitissimum, instar Agni, Mundi Salvatorem Sarcasms & illusionibus usum in, illo rerum discrimine crediderit? Rectius, meo iudicio, sentiunt, qui per *Ἐταίρεν* intelligunt *socium & sodalem*. Nectamen temerè rejiciendi Arabs, Æthiops, Persa, Vetus, Erasmus, Beza, qui vertunt, *ὦ Amice*, ut & Lutherus, *Mein Freund*. Qui socii, utut non semper, plerumq; tamen sunt amici. Nimirum, titulus hiccè honorificus illi communicatur, qui ab altissimo amicitiae divinæ gradu jam exciderat, ut eum penitissime pungat. Habebat quidem Christus amicos discipulos suos. At nunquam legis horum singulariter aliquem hoc titulo appellasse, cum tamen ad impium calumniatorem sub Patrisfamil. habitu diceret; *Ἐταίρε, non facio tibi injuriam.* Matth. XX, 13. sicut ad illum, qui sordescens regales nuptias profanarat; *Ἐταίρε, quomodo buc intrasti?* Matth. XXII, 12. ut dum nocentes & odio habiti eo tituli splendore afficiuntur, quo etiam in summa felicitate vix unquam singulariter afficerentur,

tur, gravissimo improprio torqueantur. Interim non de nihilo est, quod notat Origenes, nomine *εταίρος* *νημιν* *bonum in Scripturis legi appellatum*. Nam præter Matth. XI, 16. semper usurpatur in illos, qui reprehendendi, & ad agnitionem malefacti deducendi erant.

III.

LEGIONES ANGELICÆ

Quantus fuerit Petri Zelus, multis scripturæ locis dilucet. Igitur servo manum injicienti Domino, medium diffindere caput cogitabat. At DEUS ita direxit ictum, uti non nisi dextram amputaret oricillam, fortassis ne sic quidem, ut ea decideret humi, sed ut de aure dependeret. Quod Christum male habuit. Qui non contentus sanasse vulnus, Petrum objurgat atq; officii commonet sui, ostenso insuper, ne tali sibi defensione opus esse, ut qui vel XII. Angelorum legiones possit impetrare à Patre; ἢ δοκῆς, ὅτι ἔδυναμιαι ἅψι ἑξήκοντά τὴν πατέρα μου, καὶ ἑξαήσσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων. *An putas, me nō posse nunc precari Patrē meum, qui assistere faciat mihi plures quam XII. legiones Angelorum?* Matth. XXVI, 53. Itā fere Syrus & Æthiops. Arabs, (juxta vers. Anglic.) *habet, duodecim turmas, Persa, duodecim myriadas de legionibus Angelorum*. Alludit Salvator ad militiam Romanam, in quā XII. legiones justum constituebant exercitum. Cincius in commentariis de re militari hæc de legionibus retulit; *In Legione sunt Centuria LX, Manipuli XXX, Cohortes X.* Quod & Gellius in Atticis probat. Legio ergo continebit sex millia militum. Nam centuria centum, manipulus ducentos, cohors sexcentos complectebatur.

(5.)

tur. Lipsius, *Ex decem*, inquit, *cohortibus fit Legio, sic dicta quod leguntur milites in delectu. Institutum à Romulo hominum 3000. Regibus ejectis fuit 4000. Bello Annibalis ad 5000. ventum est: à Scipione deniq; in Africam trajecturo facta est 6000.* Vegetius dicit, Romanos Legiones habere, in quibus singulis sena millia, interdum amplius militare consueverunt. Certe C. Marius, auctore Festo, sex millium & ducentorum legionem instituit. Vulgo ex Helychio legionem aestimant 6666. Suidas tamen *ἑξακισχιλίας* tantum ponit. Secundum quem XII. legiones Angelorum forent 72000 Angeli. Atqui Angelus unicus in exercitu Senacheribi occidere potuit CLXXXV. militum millia. Quid igitur ad hæc una Romanorum militum cohors?

IV.

PILATUS PROCURATOR.

Placuit Judæis, ut sententiam damnatoriam in Salvatore dictam exsequerentur, eum vinctum mittere ad Pontium Pilatum, Judææ tum temporis *ἡγεμόνα*. Nequaquam suspicione caret, quod Pontium Pilatum *Syriæ legatum* fuisse scribit Lactantius. Fuisse eum tantum Judææ procuratorem, diserte testatur Tacitus, *Autor nominis ejus Christus, qui Tiberio imperitante per Procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectus erat.* Qui Pilatum Præsidem incuriosè nimis vocitant Auctores, decepti videntur voce *ἡγεμόν*, quæ, apud Josephum in primis, modò provinciæ Præsidem, modo Legatos & Cæsaris Procuratores designat. Antonius Gabinii Legatus dicitur *ἡγεμών*, Præsides Syriæ passim eidem ea appellatione denotantur. Certum est sub

lib. IV, de
ver. sapient.
lib. XV. Hist.

A 3

Silano

(6.)

Silano Syriae Praeside Judaeam à Pilato gubernatam. Nec enim peculiaris tunc erat provincia, sed ad Syriam pertinebat Judaea, quamvis belli tempore divisae fuerint, sicuti Vespasiano Judaea, Muciano Syria parebat Vitelliano tumultu. De Silano adeo verum est, ut accusarint coram eo aliquando Pilatum Judaei, referente ex probatissimis Historicis Cl. Barthio. Procuratorem Judaeae omnium rectissime dixeris Pilatum. Fuisse tamen memineris Procuratorum duogenera. Alii Rationales dicebantur, qui solis vectigalibus colligendis vacabant; alii praeterea provinciis minutioribus vice praesidis praerant cum aliqua potestate, & jurisdictionem aliquam, nullo praeside praesente, inter provinciales sumebant. His postremis si Pilatum accenseas, vix errabis.

V.

TRIGINTA ARGENTEI.

Pretium, quo Christum vendidit Judas, fuit triginta ἀργυρίων sc. νομισμάτων. *Argentus* cum nummum significet Judaicum, idemq; sonet, quod *Kesepb*, ex Judaeorum usu *Siclum* denotat. קֶשֶׁב altera facie vasculum ostendit, quo Manna servabatur in sanctuario, cum hac perigrapha, קֶשֶׁב יִשְׂרָאֵל; altera virgam Aaronis afflorescentem, cum inscriptione, יְרוּשָׁלַיִם הַקֹּדֶשׁ. Pondus sicli exquisite semuncia fuit, id est, drachmarum 4. ut Josephus (a) Hieronymus (b) Hesychius (c) prodiderunt, & alii viri docti, quos inter R. Mos. Gerundensis, (d) Arias Montanus, (e) Masius (f) experientia edocti sunt. Licet autem LXX Interpretes קֶשֶׁב saepe reddunt διδραχμων, ut Gen. XXIII, 15, Exod. XXI, 32. Jos.

(a) lib. III.

Antiq. c. 9.

(b) in comment. ad c.

IV, Ezech.

(c) in vocab.

ἱεραλ. Ⓞ

(d) ad fin. Ex pos. Pentateu.

(e) lib. de Sacr. Mens.

Tract. de

siclo

(f) ad cap.

VII Josue

Jos. VII, 21. non tamen cum respectu ad drachmam Atticam, sed Hebræam vel Alexandrinam illi sunt intelligendi. Etenim cum Interpretes ipsi Hebræi essent, & libros sacros Alexandria græce converterent, omnino credibile est, aut ad regionis suæ, aut ad Alexandria pondera eos respexisse. Drachma autem Hebræa etiamque Alexandrina Atticæ dupla fuit. Nam Talentum Alexandrinum 12000 drachmas Atticas continebat authore Varrone, (g) quantum etiam Hebraum fuit. Omne autem Talentum continere 6000. drachmas ejus loci proprias, cujus talentum esse dicitur, Pollux (h) & Svidas (i) prodiderunt. Proinde didrachmum pondere Hebræo vel Alexandrino detradrachmum fuit Attico. Eusebius (k) quod Matthæus habet *τετράκοντα ἀργύρια*, transcribit *τετράκοντα στήγας*. Stater (alias *Tetradrachmum*) in altera facie Minervæ caput (qua causa *παιδίον* & *κόρη* sæpe appellatus est,) in altera noctuam ostendebat. Erat 4. drachmarum nummus, ut Epiphanius, (l) Hieronymus (m) Hesy chius, (n) & alii authores sunt. Quin & duobus didrachmis censerit Staterem manifestum est ex Matth. c. XVII, si quis *versum 24* cum 27. conferat. Triginta ergo Argentei erunt XVIII, ad XX præter propter floreni. Tam vili pretio æstimatus cæli terræq; conditor. Quod mystice considerans Ambrosius, (o) scite ait; *Tam vili auctione vult æstimari Christus, ut ab omnibus ematur.* Et, Paulinus; (p) *Nos magno emit, non vendit. Nos ille vult pretiosos facere sui muneris vilitate. Ipse nobis hac pietate pretiosior, quod se vili vult æstimari, ut ab omnibus ematur.*

VI.

XENOTAPHIUM.

Certum est fuisse semper in omni bene instituta
Republ.

(g) lib. IV.

de ling. Lat.

(h) lib. IX.

Onomastic.

(i) in diction

πάλαντον.

(k) lib. IV.

demonstr.

Evang.

(l) libr. de

Ponderib.

(m) ad c. IV.

Ezech.

(n) in Voc.

στήγας

(o) in Luc.

c. VII.

(p) Epist. IV.

ad severum.

Republ. loca quædam, quæ vel tenuiorum, vel peregrinorum, vel omnium quorumcunque, qui proprio solo destituebantur, sepulturæ paterent. Apud Matthæum Sacerdotes ex pretio à Juda relato agrum emunt in sepulturam peregrinorum. Apud Romanos vero locis funeribus pauperum destinatis *puticulis* nomen erat: *Extra oppida*, inquit Varro, à *Puteis Puticula*. Quod *ibi in puteis obruebantur homines, nisi potius, ut Ælius scribit Puticula quod putrescebant ibi cadavera projecta; qui locus publicus ultra equilas*. Distinctius Festus Puticulos tradit antiquissimum genus sepulturæ appellatos, quod ibi in puteis sepelirentur homines. Et subdit, talem fuisse locum, qualis erat suo tempore quo projici solebant cadavera extra portam exquilinam. Horatius;

lib. I. Ser.
Sat. 8.

*Hic misere plebi stabat commune sepulcrum,
Pantolabo scurra, Nomentanoque Nepotæ
Mille pedes in fronte, trecentos eippus in agrum
Hic dabat; heredes monumentum ne sequerentur.*

in coum.
in Julium
Frontinum.

Loca non absimilia Aggenus Urbicus *Culinas* dicta testatur his verbis. *Sunt in suburbanis loca publica inopum destinata funeribus, quæ loca culinas appellant*. Habebant etiam Pagani *Xenotaphia*, in quibus peregrinos sepeliebant, *Polyandria* dicta, quia essent omnibus communia, auctore Svida. Vetus lapis:

FORTISS. MIL. V. ET XIX LEG. QUORUM OPERA FORTITER VETERA CASTRA DEFENSA SUNT POLYANDRION.

VII.

PRÆTORIUM!

Mane ex ædibus Cajaphæ per urbem mediam Saluator

vator raptus est in Prætorium ad Pontium Pilatum.
 De Prætorio Lipsius; Dicebatur Tabernaculum quod
 duces exercituū, vel Imperatores, sive Consules, sive
 dictatores, sive Prætores, sive Tribuni militum con-
 sulari potestate ii essent, occupabant. Nomen au-
 tem inde habet, quod initio consules, qui plerumq;
 bella administrabant, Prætores dicerentur. Ita qua-
 storium erat Tabernaculum Quæstorum. Forma
 prætorii fuisse videtur rotunda, testudinea, id est,
 curvata in cameram rotundiolem. Hac causa fortasse
 Josephus cum templo componit, quod templa pleraq;
 talia: aut etiam quod eminebat in mediis castris, ut
 in Urbe aliqua templum. An & quia religio ibi & pars
 sacrorum? Certe in eo Augurale fuit, ubi sacrifi-
 care & auspicari Imperator solebat: nam ante illud
 ara fuit, in qua solemniter libamenta aliqua illata &
 cremata, quotidianæ religionis ergo: Auguratorium
 vocat Hyginus, qui & situm ejus parte dextra præto-
 rii docet, ut tribunal lava. Tota igitur area sive pe-
 datura prætorii erat quaternūm jugerum, sive potius
 versuum. Versum autem dicunt 100 pedes quoquo
 versus quadratum. Pedatura vero Latinis est, quod
 Græcis ποδισμὸς, etsi podismi ipsa Græcanica voce cre-
 bro in hacre Vegetius usus. Ποδισμὸς autem dimensio,
 aut & dimensum ipsum per pedes, sicut σταδισμὸς per
 stadia. Situs prætorii in medio non quidem castro-
 rum, sed aliorum ducum. Nam semper veteri & no-
 vo more in medio Tribunorū, aliorūq; ducū Prætoris
 locus. Profecto ut in acie Prætor sive Consul post Hastas
 & Principes ante Triarios stabat, media fere acie
 & ad latera Tribuni: ita hic, nisi quod pro Triariis Ab-
 lecti

(10.)

lesti & Extraordinarii & Evocati substituti. Et hic situs magna rationis fuit. Primum non longe ab hoste, & ad Prætoriam portam, quæ illum fere semper spectabat: nimirum ut observet, si quid ille molitur aut moveat, & nuncios quoque & exploratores statim admittat: causa altera, ut duces omnes circum se habeat, quorum consilio, cum opus, statim utatur, item jubeat aliquid aut mandet: tertia, ut in conspectu habeat subjecta castra, & militem totum, videatq; si quid peccent, aut turbent. Ipse ille aspectus coercerat milites, qui sciebant, semper sub oculis sui ducis se versari; eoq; in omnibus magis compositæ se gerebant: deniq; causa etiam hic honor & dignitas, quod media omnia honestiora & tutiora. Cæterum ipsa vox ~~ægypticæ~~ non Græca, sed Romana est, Græcis literis scripta, & à Præcuratoribus & præsidiariis Romanorum militibus, una cum aliis nominibus, Judæis in usum recepta. Certe ominosum est populis, quando voculæ exoticæ in communem loquendi usum introducuntur. Quod & Judæi experti sunt, qui postquam vocabulis Romanis uti cæperunt, tandem à Romanis oppressi sunt.

VIII.

INTERROGATIO JUDICIALIS.

Pilatus Christum ad se delatum interrogat; *Tunc es Rex Judæorum?* Nimirum Judiciorum criminalium pars non minima erat rei interrogatio. Hujusmodi interrogationum exempla exstant in Historia Evangelica Joh. XVIII, Act. XXII & XXIII. Apud Livium insignis est illa, qua Q. Fabium Magistratum equitum, cum à prætore

(II.)

pratore citatus, ex inferiore loco ad tribunal accessisset, Papius Cursor dictator interrogat. De Augusto Suetonius; *Dixit jus non diligentia modo summa, sed & lenitate: siquidem manifesti parricidii reum, ne culeo insueretur, quod non nisi confessi afficiuntur hac pœna, ita fertur interrogasse*; CERTE PATREM TUUM NON OC-CIDISTI? Irenarchis mandatum fuisse, ut interrogationes literis inclusas, atq; ob signatas ad cognitionem magistratus mitterent, docet Briffonius. Multum, autem intererat in peragendis interrogationibus, quo animo esset is qui interrogabat. Exemplum illustre supra in Augusto, qui sua interrogatione tacite reo viam salutis aperuit. Contra, qui perditum reum, volebant, omnibus modis illum in fraudem suis interrogationibus inducere conabantur.

IX.

CHLAMYS COCCINEA.

Milites ad ludibrium Christum induunt *Chlamyde coccinea*, ut est apud Matthæum, c. XXVII, 28. sive *purpurea*, ut referunt Marcus & Johannes. *Chlamys* Græcorum in primis erat & maxime Macedonum. Inter puerilia recensetur ab Ulpiano. *Chlamyde* Numa primus Romanorum regum usus est, quum legationem Isaurorum excepisset, rationemq; eorum habitus percipisset, autore Suidâ. Porro *Chlamydis* effigies & terra habitabilis eadem fuisse traditur. Strabo; Ἔστι δὴ π l. II
χλαμυδαίδες σχῆμα τῆς οὐκ ἐκείνης.

Coccum granum est ex frutice terrestri. *Coccineum*, quod est illo liquore coloratum. *Coccinati* incedebant præ aliis Imperatores ac belliduces. Plinius;

B 2

Coccum

lib. XXII,
c. 2.

Coccum Imperatoris dicatum paudamentis. Causa erat, ne si forte in bello cruor vestibus adspingeretur, siue is ex ipsorum, siue alieno vulnere manaret, ipsi vel alii tererentur. Nec aliud fortasse spectarunt milites, qui Christo tam cruento illuserunt, cum illum Chlamyde coccinea indutum produxerunt, nisi ut sanguis unde quaq; scaturiens in veste coccinea minus adverteretur; unde & illorum lusus feralis adeo non appareret, & alii ad Christi conspectum nullo misericordiae sensu tangerentur.

Purpureus color est, qui nigricantis rosæ splendore subluccet. Cæterorum omnium colorum gratissimus, & tingendis vestibus maxime expetitus, à purpura vocatus. *Purpura* autem piscis est ex concharum genere, vivit annis septenis, latet circa canis ortum tricenis diebus. Congregatur verno tempore, mutuoq; attritu lentorem quendam veluti ceræ emit, sed nobilem illum succum ad tingendas vestes in mediis faucibus habet, minimum liquoris est in cardida vena, reliquum corporis sterile est. Vivas conantur capere, quia florem illum morientes cum vitae vomunt. Majoribus purpuris detracta concha auferunt succum, minores frangunt Tyrii, & ita eorum rorem excipiunt, qui à loco Tyrius dicitur, quanquam in aliis quoq; locis id fiat, referente Perotto. Punicum in purpura cernitur, præcipue Tyria ac rubente. Punicum autem & Phœnicum colorem differre, ex Libanio ostendit Salmasius, atq; eam ob causam Agellium reprehendit. Color enim Puniceus exuperantiam & splendorem ruboris ostendit, Phœnicus autem, qualis immaturæ palmulæ.

ad Solinum
p. 1330.

Purpu-

Purpuram ἀρχῆς σύμβολον fuisse & insigne Imperatorum Romanorum à nemine ignoratur. Nam qui imperium sumebant, purpuram quoq; sumere solebant. Sed & purpuram sumere subinde idem erat, quod imperium sumere. De Balista Trebellius Pollio; *Multi & sumisise illum purpuram, & more Romano imperasse* (Salmasius legendum existimat; ut Romano more imperaret) exercitum duxisse, & de se plura promississe dixerunt. Purpura indutum esse, galeatum ad conciones militiæ res procedere, exercitum ducere, de more sunt imperandi Romano. De Zenobia idem; *Vixit regali pompa. more magis Persico adorata est: more regum Persarum convivata est. More Romano ad conciones galeata processit cum limbo purpureo.* Color insuper purpureus quoquomodo infanti ad motus spem faciebat regiæ fortunæ De Clodio Albino Julius Capitolinus; *Accessit omen, quod cum pueri ejus familiæ ruffulis fasciis illigarentur, quod forte lotæ atq; ude essent ruffula fasciola, quas mater prægnans paraverat, purpurea matris illigatus est fascia: unde illi joco nutricis etiam Porphyrii nomen inditum est. Hoc atq; alia signa imperii futuri fuere.* Quin etiam institutum postea est ab Imperatoribus Constantinopolitanis, ut Augustæ liberos non parerent nisi ἐν πορφύρα, quem morem ex Niceta Choniata (a) & Luitphrando (b) aperit Casaubonus. (c) inde est, quod inter omnia imperii quibus scatent libri Historici, semper fere invenis purpureum aliquid. Est autem indumentum purpuræ insigne regiæ dignitatis ob rubicundum colorem, sanguinis imperium & necis inferendæ potestatem insinuantem. Quo sensu forte Horatius Tyrannos appellat *Purpureos*

(a) lib. V.

(b) lib. 1, c. 2.

(c) in not. ad Hist. August.

I. Od. 35.

*Purpurei metuunt Tyranni
Injurioso ne pede prorsus
Stantem columnam.*

Et ob hanc majestatem haut dubie unicus salutis nostræ instaurator Christus cum à profligatis militibus Rex salutaretur, Deo sic disponente, purpurea veste indutus est.

X.

VESTIS SPLENDIDA.

Herodes Dominum candida veste indui jussit, quam Lucas c. XXIII, v. 12. λαμπρὴν vocat. Syrus vertit; *Vestibus coccineis*, interprete Tremellio & Anglicano. Arabs & Persa; *Vestibus rubris* & ob ruborem micantibus. Æthyops; *Veste pura*. Vetus; *Veste alba*. Λαμπρὸν proprie est *luminosum*, τὸ οἷον ἐπιπέμπειν αὐγὴν Ἰπτιόθειον, ut scribit Galenus. *Lumen* quidem in rigore non est coloris nomen, sed affectus qui sequitur colores intensiores & κατακορεῖς. Autoritate tamen Cl. Salmassii persvadeor fere ut credam, *lumen* subinde poni pro colore. Tertullianus *concilium luminis* appellat, quod alio loco *conciliamentum colorum* dixit. In purpura sane color ipse *lumen* appellatur. Trebellius Pollio inter dona Claudio à Gallieno missa recenset *Chlamydes veri luminis*, hoc est, veri coloris. *Verus color* autem est purpureus, & ita κατ' ἐξοχὴν Latini purpureum colorem nominarunt. Græci quoq; ἀληθινὸν χεῶμα dixere pro purpureo, vel coccineo. Atq; inde etiā *boloveræ* vestes dictæ, quæ totæ ex illo vero colore essent, totæ ex purpura. Puto huc respexisse interpretes Syrum, Arabem & Persam.

Vetus

libr. X de
usu part.

de Pallio

Verus etiam vix reprehendus, quia λευκὸν & λαμπρὸν saepe de eodem usurpantur; rectius tamen, meo iudicio, vertitur; *Veste candida*, quam *veste alba*. J Lipsius demonstrat, Romanis in vestitu placitum quondam colorem albam, sive quia is, ut Plato vult, latinitiae proprius & Deorum; sive potius agrestis illa & prima gens, spretis accersitis coloribus, lanæ nativum retinuit, id est, album. Sed petitores non contenti inuito lanæ colore, cretam addebant in veste, ut candesceret, imò splenderet. Ideo Polybius λαμπρὰν dicere maluit petitorum togam, quam λευκὴν, & Latine commode eam dixerimus *splendentem*. Hac ergo nota petitores honorum à vulgo discreti, & κατ' ἐξοχὴν dicti Candidati. Quam bene hæc quadrant in Candidatum mortis Cælive, Mundi Salvatorem!

Elest. l. 2.
6.13.

XI.

OBVELATIO VULTUS.

Facies Salvatoris sputis deturpata operitur à mitibus. Refert Popmā, velasse se veteres parte vestis vel propter sacra, vel ob desperatum aliquod malum. Plautus,

Invocat Deos immortales, ut sibi auxilium ferant

Amphit. V. 1.

Manibus puris, capite aperto.

Seneca;

Herc. Fur.

Namque ipsa tristis vestis obtentu caput

p. 355.

Velata, juxta præsides adstat Deos.

Aben Ezra morem fuisse ait, ut cui Rex irasceretur, Ejus statim vultum ministri obnubarent, quasi, qui regem adspiceret, indignus foret. Reis in crucem agendis operta capita docet Livius. Ap. Claudius metuens vitam,

vita,

- l. I, 26. vitæ, ex iudicio capite velato in propinquam domum se recepit, apud eundem. Obnubebantur & novæ nuptæ flammeo: unde & *nuptæ* dicuntur. Aenea auctore certis hostiis litaturi capita velabant, ut est apud Plutarchum. Hebræi quoque in gravi luctu capita velabant. David, cum Absolonis arma fugeret, caput obnupsit II Sam. 15. Susanna quoq; ad Tribunal aperta stetit. Plura hac de re in Historia Passionali.
- l. III, 49.
- Quest. Rom. c. X.
- Dub. XIV.

XII.

CORONA SPINEA.

- CHRISTO ludibrii causa coronam imponunt spineam milites: coronam ut Regi; spineam, ut miserabili Regi. Nemo est, qui coronatas victimas priscos Diis immolasse nesciat. Suidas; *Εισάγεται ὁ Ἀθάμας ἐστὶ Φαναμένῳ, ὡς περὶ ἱερῶν ὁ Φαρισαῖος φησὶ.* Virgilius;
- Georg. III.

*Sæpe in honore Deum medio stans hostia ad aram
Lancea dum nivea circumdatur infula vitta*

- Aen. X. Servius; *infula fasciæ sunt in modum diadematum, à quibus dependent vitta ab utraq; parte.* Simulacra Deorū etiam coronari apud gentiles moris erat. Arnobius; *Etiā in Dii fertis, coronis afficiuntur, & floribus?* Clementē confer Alexandrinum. (a) Tertullianus, (b) Saturnum Pherecydem ante omnes refert coronatum, Jovem Diodorus post devictos Titanas, dat & Priapo tanius idem & Ariadne fertum. Plinius (c) ait, antiquitus neminem, nisi Deos, coronis ornari solitum. Et alibi; (d) *Coronæ Deorum, bonos erant, & larium publicorum privatorumq;.* Artemidorus; (e) *Σπεφανῶν θεῶς ἀνθεσι καὶ κλάδοις πῖς προσηκῶσι καὶ κεκομισμένοις, σημαίνει ἀγαθὸν πᾶσι. ὅτε ἀνδρῶν ἰσὶ φεσύντων*
- lib. VII.
- (a) lib. II, παιδάγ. c. 8.
- (b) de Coron. Mil. c. VII.
- (c) lib. XVI, c. 4.
- (d) lib. XXI, c. 2.
- (e) lib. II, O-neiroc. c. 34.

Dei ἀποθνήσκοντες. Quid ergo miramur, coronari hic Deum, Dei in carne nostra victimam?

At coronatur spinis. Veteres putarunt fuisse *spinas albas*: quæ & inde salutare dicuntur & medicinis utiles. Marcellus Empiricus; *Herba salutaris, id est, c. XXIII. spina alba, qua Christus coronatus est, quæ velut uvam habet, lienem leniter in eodem loco perfricata sanabit.* Sit fides penes authorem. Certiora sunt, quæ affert Athanasius; *Alia ratione spineam coronam gestare videri potest, (Dominus) nimirum ut solitudines nostræ vitæ extirparet. lib de Pas. Injecit enim scelestus ille, quanquam nolens, sollicitudines nostras super Dominum, non animadvertens futurum esse, ut earum gestatione Dominus omnes in securitatem assereret, quo & semen verbi de spinis depurgatum haberent.* *Dom. & Cruc.*

XIII.

TRIBUNAL PILATI.

Pilatus, cum jam secum ipse statuisset condemnare Jesum, *consedit pro tribunali in loco, qui dicitur λίθος πάσσα, ut habet Johannes c. XIX, 13. Lithostrota* loca saxis discoloribus artificiose strata, ut hodieque passim, apud veteres dicta fuisse, à Plinio scimus, quæ de re consulas Cl. Salmasium in Plinianis. De Julio *lib. XXVI. Cæsare Svetonius; In expeditionibus tessellata & sectilia pavimenta circumtulisse multi prodiderunt. Sectilia, inquit Salmasius, Latine vocat λίθος πάσσα, & distinguit à tessellatis. Lithostrota sectis parvulis marmorum crustis structa erant ex diversi generis & coloris marmoribus, non tinctis: Tessellata ex parvis tessellis, hoc est, calculis quadratis in varios colores tinctis. Lithostrota in pavimento ac solo mansere, tessellata ad cameras trans-*

in Voc.
כבב

(a) in not.
ad Job. XIX.
(b) in de-
script. Hierosol. p. 115.
(c) lib. II de
Synedr. Vet.
Ebr.
(d) lib. II, de
Bell. Jud.
c. 8.
(e) ad Matt.
XXVII, 27.

translata, & musivi operis nomine appellata sunt. Syrus ἄ Λιθόστρωτον vertit per *pavimentum saxorum*; Arabs & Persa per *congeriem lapidum*, *aggerem lapideum*; Æthiops cum Vulgato vocem Græcam retinet, licet ille corruptam, *Lithostoros*. Et tralatitium est, loca tam publica & forensia, quam privata, à coloribus, columnis, aut signo aliquo laquearibus affixo, & id genus cœteris denominari. Idem locus Hebraice (seu proævi more, Syriace) appellatus כבב, quod Guido Fabricius & Valent. Schindlerus vertunt, *locum editiorem, lapidibus stratum*. Arabs & Æthyops vocem *Gabbatha* retinent. Syrus autem & Persa habent גבבתא *Gabbatha*, quod *peribolum* sive *clausuram* denotat. Fabricius; *Gabbatha* significat *peribolum vel circumpavimentam, quod à Vitruvio dicitur Loricæ*. De situ loci conjecturæ variæ. Suspicitur Beza, (a) fuisse eundem, de quo Nehemias c. III, 7. ubi postea extructa fuerat Antonia. Fidentius loquitur Adrichomius; (b) *Locus erat ante domum Pilati editus, & iudicio accommodatus, ubi Romanæ Præsides sententiam ferre solebant, qui Græcis Lithostrotos*. Seldenus conjicit fuisse Conclave illud Saxæum, לשכר הגניז dictum, cujus pars altera in area sacra erat, altera in profana (c) Josephus, (d) ὁ Πιλάτος, inquit, καθίστασ ἑπὶ βήματ ἐν τῷ μεγάλῳ σαδῖφ. Josephi vestigia cum plurimis legit H. Grotius; (e) *Non erat Tribunat Pilati intra Prætoriam, sed in stadio, quod erat non longe à prætorio*. Nos in tanto sententiarum divortio rem perspicacioribus disquirendam relinquere malimus, quam certi quidquam statuere ipsi, in ultimam tamen proniores sententiam, quam cœteras.

XIV. SEN-

SENTENTIA DAMNATORIA.

Disquirunt Eruditi, An ipsius Pilati voce, an vero ipso solum permittente damnatus sit Salvator mundi? Tertullianus (f) oblatum Pontio Pilato Dominum Judæos violentia suffragiorum in crucem dedisti sibi extorsisse asserit. Lactantius omnino Pilatum absolvit; (g) *Tum Pontius & Judæorum clamoribus, & Herodis tetrarchæ instigatione, metuentis ne regno pelleretur, vitus est. Nec tamen ipse sententiam protulit, sed tradidit eum Judæis, ut ipsi de illo secundum legem suam judicarent.* Sed næ! valde hallucinatur. Historia enim Evangelica dicit, sedisse pro tribunali Pilatum, quod utiq; judicii causa fecit. Et Lucas disertè ait, *ἐπιβέβηκε c. XXIII. 24.* hoc est, interprete Arabe & Æthiope, *judicavit*; Syro & Persa, *jussit.* Quo docemur, Pilatum expressa voce Christum condemnasse. Et sane eo omnes Judæorum clamores tendebant, ut ipse eum damnaret Pilatus. Titulum etiam ipse scripsit, sive scribi præcepit. Per ipsius milites, non per Judæos, supplicium de Salvatore sumtum. Ab ipso corpus postulatum, non à Judæis. Huc pertinent illa Taciti; *Auctor nominis ejus Christus, qui Tiberio imperitante per procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectus erat.* Ipse quoq; hujus injustitiæ graves à Deo pœnas luit. Nam, si Josepho credimus, falsis Judæorum criminationibus apud Imperatorem circumventus, Viennam in exilium missus est.

(f) *Apolog.*
c. XXI.(g) *lib. IV.*
de var. sap.
c. 8.*lib. XV.*
*Annal.**lib. XVIII.*
Ant. Jud.
c. 7.

MOTIO CAPITIS.

Salvatorem jam cruci affixum fannis & convitiis excipiunt prætereuntes, ut qui capita quassant, dicentes, *Fab, qui destruis templum Dei, & in tribus diebus illud reedificas! fabula te ipsum, descendens de cruce: si filius Dei es, descende de cruce* Matth. XXVII, 39. Quod Physiognomi dicunt, totum hominem in oculis esse, & totum animum in facie, non immerito de capite etiam dici potest, cujus versatio, variusq; motus internos animi motus mirum in modum prodit. Certe Quintilianus, de Pronuntiatione differens, *Præcipuum*, inquit, *in actione, sicut in corpore ipso, caput est: nam & dejecto, humilitas; & supino, arrogantia; & in latus inclinato, languor; & præduro acrigente, barbaria quadam mentis ostenditur.* Ergo cum affectu quoquam movemur corde, commovemur etiam capite: si vehementer aliquid placuisse significare velimus, annuimus toto capite, aut in utramq; aurem clausis oculis, sublata facie molliter versamus: renuimus versando caput, comprimendo labia, contrahendo supercilia: admiramur agitando & erigendo subinde caput, apertis oculis: subsannamus, oculis, labiis, barba, & toto capite maligne agitato: commiseremur & compatimur contorto capite atq; demisso. Hoc in loco motio capitis contemptus signum est, uti & II. Reg. XIX, 21. Job. XVI, 4. Ps. XXII, 3. XLIV, 15. CLX, 25. Jerem. XVIII, 16. Thren. II, 15. Qui subsannandi hic usurpant vocabulum, admodum mihi probantur. Nam inter alios irridendi modos quæ *Sanna* proprie dicitur, gestu aliquo mimico exprimit id, quod

lib. II, c. 3.

id, quod vult obicere ei quem ridet. Tria earum genera notavit eleganter Perſius,

*O Jane, à tergo quem nulla ciconia pinſit,
Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas,
Nec lingue, quantum ſitiat civis Apula, tanta*

Satyr. I.

Primum ſannarum genus eſt, manu ciconiam ſignificare, ſ. digitos in modum roſtri ciconini cogere. Nam *pinſere* eſt avium, dum roſtrum alicui rei crebro impingunt, ab antiquo, ut vult Lubinus, verbo *pinde*, id eſt, ferio. Secundum genus eſt, oppoſito temporibus pollice auriculas aſininas effingere. Certe, notatione *mobilis* ſignificat aſini aures ex motu manus, hominis enim aures ſunt immobiles. Deinde aſini aures interioribus *albae* ſunt. Tales ergo manus capiti applicatae movebantur inſtar aſininarum aurium. Tertium genus eſt, linguam exſectare inſtar ſitientis canis. *Apulia* regio eſt calidiſſima, unde *ſticuloſa* dicitur Horatio. Quantum canis ſitientis linguam extendit, tanta etiam ſunt ardelionum linguæ & irriſorum. Apud Hieronymum quoque hæc tria invenias ſannarum genera, qui ad Ruſticum Monachum; *Ciconiarum deprehendes poſt te colla curvari, aut manu aures agitari aſini, aut æſtuantis canis protendi linguam.* In Salvatore noſtro omnia hæc impleta. De eo Lucas, quod fuerit *naſo* quali *ſuſpenſus*. *Exponitur* *Luc* eſt c. XXIII, 35. quod eſt ciconiam pinſere, cum corrugatis naribus index digitus crebra motione in alium dirigitur. Quod Matthæus habet de motione capitum, ad auriculas aſininas pertinet. Nam quia Aſinus habet aures mobiles, homo autem immobiles, ideo irriſores loco aurium caput movebant, & appoſito temporibus pollice manu imitabantur auriculas aſini, in eos, quos ſignifi-

l. VII. Æ-
neid.

ficabant esse asinos, s. stupidos & bardos. Quod in Pl. XXII. de distensione labiorum conqueritur Dominus, ad exertationem linguæ non absurde referas. Motionem capitis iræ quoq; & horroris signum fuisse, ex illo Maronis apparet,

*Tum quassans caput, hæc effudit pectore dicta;
O stirpem invisam &c.*

XVI.

ULTIMUM DEPOSITUM.

Christus jam jam animam efflaturus, eam deponit in manus Patris sui celestis. Qui verbum *ἑταρομαί* vertunt *deponam*, meo iudicio, haut errant. *Depositum* vocatur, quod custodiendum alicui datum est, dictum ex eo quod ponitur. Præpositio *de* auget positum, ut ostendat, totum fidei ejus esse commissum, quod ad custodiam rei pertinet. Unde *depositarius* is est, apud quem aliquid deponitur. Deus certe depositarius optimus est & fidelissimus, qui novit reddere, quod ipsi concreditum est. Simili modo *semen depositum* dixit in Carmine de Resurrectione Lactantius (vel alius incertus auctor.) Est figura, qua ea, quæ duriora videntur, molliora fiunt, qua Themistocles Atheniensibus perſuavit, ut urbem apud Deos deponerent, vel ut Plutarchi verbis utar: *Τὴν πόλιν ἑταρομαί ἵεσθαι τῇ Ἀθηνῶν τῶν Ἀθηναίων μετέθεσθαι*. Vide Quintilianum.

l. IX, c. 2.

de Orat. I.
de fin. II.

Offic. III.

Nec tamen reprehensionem meretur ullam Vultus, qui vertit, *Pater in manus tuas commendo spiritum meum*. Verbum enim *commendandi* extremo vitæ tempore usitatum. Cicero; *Filios suos parvos tutela populi R. commendaret*. Et alibi; *Nam ista commendatio puerorum memoria & charitas patriæ*. Loquitur de Testamento Epicuri, quo Metrodori liberos commenda-

rat.

rat. Alibi; Et is, qui morti addictus esset, paucos sibi dies commendandorum suorum causa postulavisset. Hirtius de bell. Afr. Ipse omnibus rebus diligentissime constitutus, liberis suis L. Casari commendatis, ferrum in cubiculum tulit, atq; ita se trajecit.

XVII.

CRUCIFIXIO.

Apud pictorum & statuariae vulgum videmus Dominum & latrones in crucem actos ita expressos, quasi funibus tantum alligati fuerint. Non facile abnuam, olim etiam funibus adligatos cruciarios. Apud Lucanum certe (ubi de maga Thessala, cruciariorum reliquiis ad artes suas utente, sermo est.) de vinculorum adligatione verba sunt aperta. Ex Arte midoro clarior res est. Quod fortassis ansam praebet Hilario concursum clavifixionis & alligationis statuendi. At clavifixionem ut plurimum in cruciariis obtinuisse, manifesto ostendunt multa veterum loca. Seneca, (a) *Cum refugere se crucibus conentur, in quas unusquisq; vestrum clavos ipse suos adegit.* Horatius; (b)

Si quis eum seruum, patinam qui tollere iussus

Semesos pisces, tepidumque ligurierit jus

In cruce suffigat.

Non dicit, *religet*, aut *revinciat*, sed *suffigat*, Plinius; (c) *Nam in quartanis fragmentum clavi a cruce, involutum lana, collo subnectunt.* Apulejus; *Hic nares & digiti: illic carnosus clavi pendentium*; conferatur Lipsius (d) *Ipsum nomen, quo Graeci utuntur, κρουαία, & Latini, crucifigere idem docet.* Et quomodo mortui essent, nisi forte longa fame, si funibus tantum revincti pependissent, cruciarii? At nunc adactis per manus pedesve clavis, & venis nervisque abruptis, defluente ingenti sanguinis

l. VI.

lib. II. Onei.

rocr. c. 58.

l. X. de

Trinis.

(a) de Vit.

beat. c. XIX.

(b) lib. I.

Sat. 3.

(c) XXVIII,

c. 4.

(d) l. I. Elef.

c. 18.

sanguinis copia, incredibili cruciatu, eos intra horas aliquot mori necesse erat. Quod si serius fieret, effringebantur eis crura ad accelerandam mortem.

XVIII.

CRUCIS POENA.

lib. IV. de
rer. sap.

Non inscite Lactantius: *Dicat fortasse aliquis; Cur si Deus fuit, (Christus) & mori voluit, non saltem honesto aliquo mortis genere affectus fuit? cur potissimum cruce? quod etiam homine libero, quamvis nocente videatur indignum. Primum, quod is, qui humilis advenerat, ut humilibus & infirmis opem ferret, & omnibus spem salutis ostenderet, eo genere afficiendus fuit, quo humiles & infirmi solent, ne quis esset omnino, qui cum non posset imitari. Nimirum crux servilis erat poena. Juvenalis.*

Sat. II.

Pone crucem servo. Meruit quo crimine servus supplicium? quis testis adest?

lib. I. de
clem. c. 26.
V. in Ver-
rem.

Seneca; *Crudelitatem privatorum serviles quoque manus sub certo crucis periculo ultae sunt. Cicero; Ue quam servis damnatis crucem fixeras, nunc in damnatis civibus Romanis reserves. De Macrino, viro superbo & sanguinario Julius Capitolinus; Nam & in crucem milites tulit, & servilibus suppliciis semper affecit. Quam bene hoc in eum, qui εαυτον ἐκένωσε μορφήν δάλα λαβών, ἐν ὁμοιάσει ἀνθρώπων γενόμενος. Phil. II, 7.*

XIX.

CRURIFRAGIUM.

l. III. c. 44.

Latronibus cum Domino suspensis crura suffracta esse ad festinandam mortem Johannes refert. *Crurifragium olim servorum & ancillarum poena fuit. De Nerone Svetonius; Fertur in sacrificando quondam captus facie ministri acerram preferentis, nequisse abstinere, quin pane*

*pene vix dum re divina peracta, ibidem statim seductum
 constupraret, simulq; fratrem ejus tibidnem: atq; utriq; mox,
 quod mutuo flagitium exprobrabant, crura fregisse. Fuit
 & publicum maleficorum hominum supplicium, ut
 delatorum sub Commodō. Eusebius; ὁ δαίμων ὁ ἰσχυρὸς
 καὶ τὴν δίκην εἰσελάθων, αὐτίκα κατέγυνται τὰ σκέλη. Ex Aga-
 thia simile quid refert Casaubonus.*

l. v.

Si quæras; Cur Salvatori non sint effracta crura?
 respondet Lactantius, *ne lesum ac diminutum corpus ad
 resurgendum inhabile redderetur.* At non est hæc suffi-
 ciens ratio. Deus enim, qui potuit creare corpus,
 mutilum supplere valebat. Veram rationem reddit
 Johannes c. XX. quia nempe prædictum erat ossa ejus
 integra mansura, & præfiguratum in agno Paschali.

l. c.

XX.

UNCTURA MORTUORUM.

Ungi solita corpora defunctorum post lotionem
 etiam antiquissimis temporibus ex Miseni apud Vir-
 giliū funere aperte constat, de quo Poëta;

Corpusq; lavant frigentis & unguunt.

lib. VI. Aen.

Ovidius;

Osculaq; applicuit posito suprema feretro

l. IV. Fast.

Atq; ait: invito frater adempte vale.

Ar surosq; artus unxit.

Neq; tantum cadavera pretiosis quibusdam unguen-
 tis deliniebantur, sed & in rogis multa simul aromata
 cum cadaveribus cremabantur. In rogo Syllæ tanta
 aromatum multitudo legitur consumpta, ut imago
 ejus his unguentis effigiem quandam contraxerit.
 Egyptiis ungenti ritum receptissimum fuisse, aucto-
 res sunt Herodotus & Diodorus Siculus. Ab illis ad
 Judæos derivatus, uti ex Historia Josephi & Christi

lib. II.

lib. II, c. 5.

D

constat.

de Idolol.

constat. Ab his ad Christianos demum pervenit. Tertullianus; *Etiā hominibus ad pigmenta medicinalia, nobis quoq; insuper ad solatia sepulturae usui sunt.* Hieronymus in vita Paulinae ad Pammachium. *Pammachius noster sanctam favillam ossaq; veneranda eleemosyna balsamis rigat; his pigmentis atq; odoribus fovet cineres quiescentes.* Et Corippus de funere Justinī agens;

*Thura Sabæa cremant, flagrantia mella locatis
Infundunt pateris, & odoro balsama succo,
Centum alia species, unguentaq; mira teruntur
Tempus in æternum sacrum servantia corpus.*

XXI.

HORTUS FERALIS.

Salvatoris demortui corpus Josephi, quod erat in horto, monumento immissum, refert Johannes c. XIX, 41. Habuisse Judæos loca extra urbes, in quibus funera sua sepelirent, certa res est & testatissima. Matt. VIII, 28, 33. Luc. VII, 12. Joh. XI, 31. Romanis ab ipsis Urbis primordiis idem religiose servatum, testis est Historia. Numa Pompilius in Janiculo sepultus est, ut ex Cassio Hemina prisco annalium scriptore refert Plinius. (a) Servius Tullius extra urbem sepultus est, teste Dionysio (b) Nec ex usu tantum, sed ex lege etiam hunc morem sanctum esse voluerunt. Ex XII Tabulis capitulum hocce invenias apud Ciceronem; (c) *Hominem mortuum in urbe ne sepelito, neq; urito.* A quo more cum interdum recederetur, Imperatores illum aliquot vicibus redintegrarunt. Nam D. Adrianus rescripto pœnam statuit XL aureorum, tam in eos, qui in civitate sepeliunt, quam ipsos magistratus, qui id passi essent; eamq; pecuniam fisco inferri, & locum publicari, & corpus transferri jussit, auctore Ulpiano. (d) De Antono

(a) l. XIII,
c. 13.(b) lib. IV.
de Leg.(d) lib. XXX.
ad edict.

nino

nino Pio idipsum tradit Julius Capitolinus; *Intra urbes sepeliri mortuos vetuit.* Exstat & de re eadem Lex Diocletiani; (e) *Mortuorum reliquias, ne sanctum municipiorum jus ledatur, intra civitatem condijam pridem vetitum est.* (e) C. de Rel. & sumr. funer.
 Apud Græcos eundem viguisse morem, testis itidem Historia. De Atheniensibus Servius Sulpitius in literis ad Ciceronem; (f) *Ab Atheniensibus locum sepultura ut darent intra urbem impetrare non potui, quod Religione se impediri dicerent.* (f) lib. IV. Epist. fam. 12.
 De Sicyoniis Plutarchus; (g) *Vetus lex humari quæquam intra suos muros vetabat.* (g) in Arato.
 Vide Kirchmannum, hæc prolixè de aliis etiam gentibus probantem.
 (h) *Nata hinc fortassis solemnis illa descriptionum sepulcralium formula, ad Viatores directa, qualis apud Horatium;* (h) lib. II. de funerib. c. 20.

Licebit, injecto ter pulvere, curras

Et Virgilium, huc respicientem;

--- . *Aut tu mihi terram*

inijce - - - - -

Quintilianus; (i) *Ignotis cadaveribus humum congerimus, & insepultum corpus nulla festinatio tam rapida transcurrit, ut non quantumcumq; veneretur aggestu.* (i) Declam. V.

Rationes; cur id omnibus fere gentibus quasi ex condicto convenerit, ut mortuos extra urbes efferrent, sollicitè congerit Johannes Hieronymus Sopranes, Jesuita (k) Præcipuæ erant hæc. Prima erat superstitum commoditas. Vel enim mortui comburendi erant, vel simpliciter humandi. Si comburendi, periculum erat, ne diffusus ignis vicina alimenta corripere, & ædificia invaderet. Certe in morte Clodii à Milone occisi eodem igne quo ipse per tumultum à factiosis crematus est, Curia quoque flagravit, & Portia Basilica ambusta est, teste Asconio. Præterea, si quotidie feralis hic roguis in urbe incenderetur, ut opus erat in frequenti populo, nonne omnia ultrinæ nidore & combustorū corporū retro halitu completa fuissent? At vero simplex inhumatio etiam extra Urbem, ne cadaverum putrescentium contagio aer ipse inficeretur. Isidorus; (l) *Prius in domo sua quisque sepeliebatur,* (l) l. XIV. Orig. c. II.

D 2

postea

(m) in Vita
Pompeij.

(n) lib. II.
recept. sent.
Tit. 21.

(o) in II. de
Leg. Cicer.

(p) lib. II.
de Leg.

(q) l. V. de
Ling. Lat.

(r) cap. LIX.

(s) c. V.

(t) l. 6.

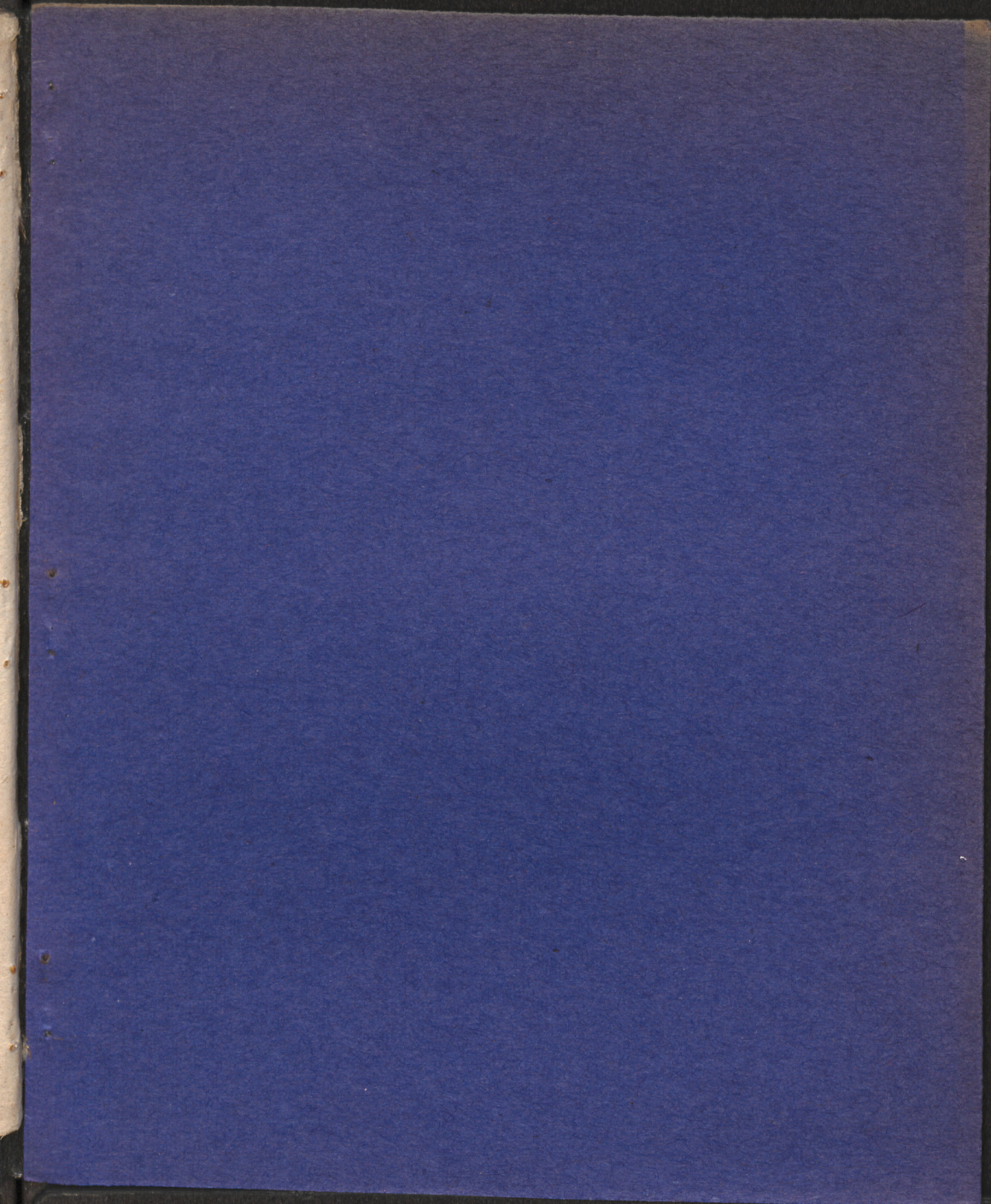
postea vetitum est legibus, ne sœtore ipso corpora viventium contacta inficerentur. Secunda causa fuit evitatio horrois, quo viventes omnes ad adspæctum mortui tacito quodam naturæ sensu corripiuntur. Hinc antiquis sepulcrorum occurus aut aspectus inauspicatus est habitus, ut Plutarchus tradit (m) Tertia causa, restrictior tamen, erat, ne sacris operantes polluerentur, Hanc causam tacite insinuat Paulus Jctus. (n) *Corpus in civitatem inferri non licet, ne fœnestentur sacra civitatu: ut advertit Adrianus Turnebus.* (o) nisi forte exiltimat, ipsa sepulcra, quæ inter sacra habentur, pollui, si tota civitas iis oppleatur.

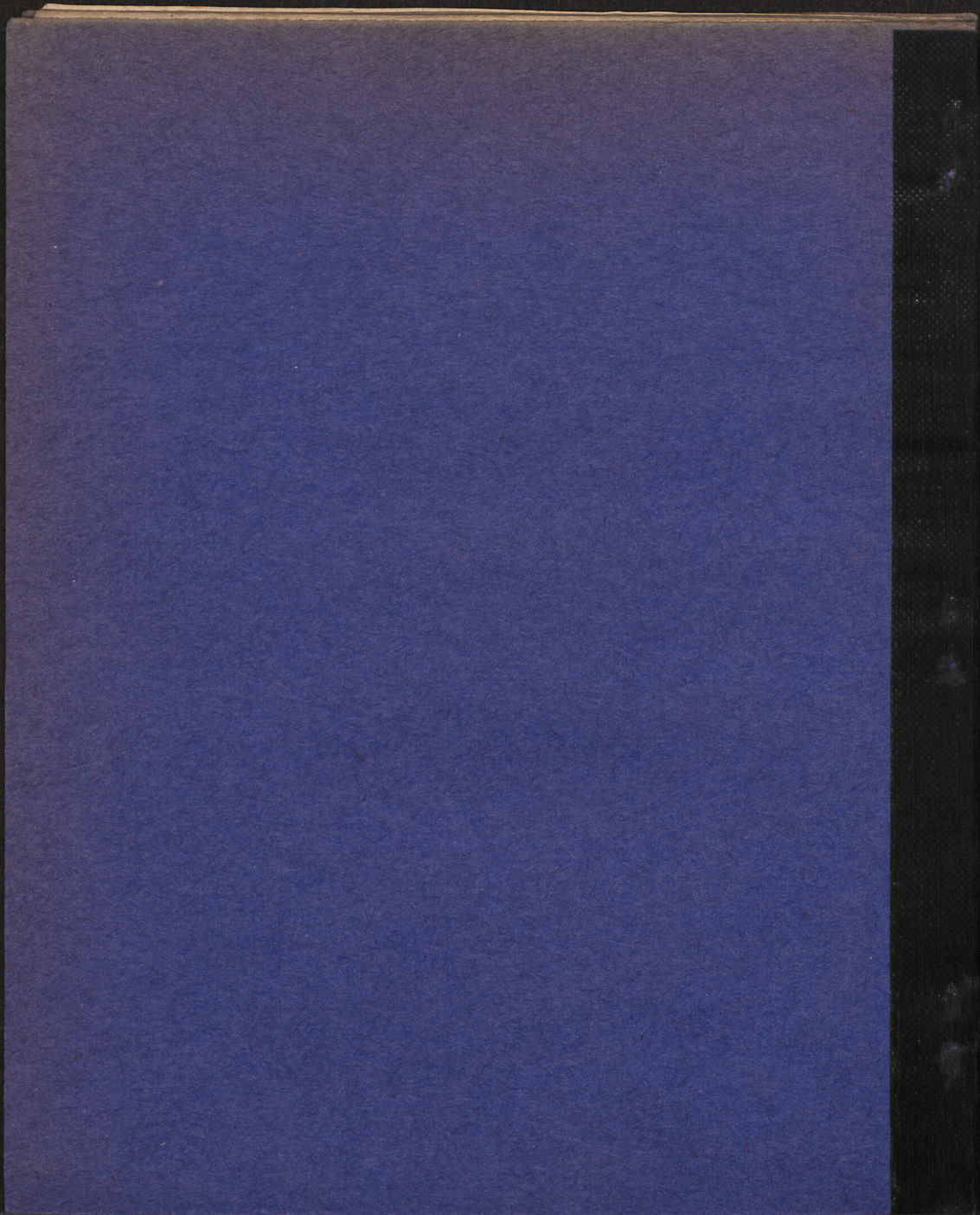
Quod de communi gentium more dictum est, restrictionem admittit. Nimirum & Judæi ex singulari honoris prærogativa Viros Principes in Civitate sepeliebant, ut Davidis, Salomonis, aliorumque exemplis constat: & Romani Viris rebus gestis meritisve in Rempb. clarioribus Civitatem non denegabant. Cicero interroganti Attico, (p) si XII Tabulæ sepulturam in Urbe vetabant, *quæ deinde in Urbe sepulti sunt tot clari Viri?* responderet, *Credo, Tite, fuisse aut eos, quibus hoc ante hanc legem virtutis causa tributum est, aut eos, qui hoc ut Fabricii virtutis causa soluti legibus consecuti sunt.* Ad quæ verba Turnebus; *Virorum triumphalium, Imperatorum, summorum ducum, Vestalium Cineses in foro condi licuit.*

Sed ad hortum feralem. Erigebantur sepulcra ut plurimum juxta vias publicas, quo prætereuntes admonerent, & se fuisse, & illos esse mortales, ut vult Varro. (q) Judæos tamen præter vias publicas etiam hortos sepulturæ mortuorum attribuisse, constat exemplis Manassis II Reg. XXI, 18. Amonis *ibid.* & Christi Domini nostri Joh. XIX, 41. Idem quoque usurparum Romanis, hinc inde docemur. *Ca-* ligula, teste Svetonio, (r) *clam in hortos Lamianos asportatus, & tumultuario rogo semiambustus levi cespite obrutus est.* De Antonino Pio Julius Capitolinus; (s) *Adriano apud Bajas mortuo, reliquias ejus Romanam pervexit sancte ac reverenter, atq; in hortu Domitiae collocavit.* Requirebat id & defunctorum memoria, & vivorum utilitas. De quibus prolixius

Sopranes(t)

(II.)
 pratore citatus, ex inferiore locis
 fisset, Papirius Cursor dictator in
 sto Suetonius; *Dixit jus non dilige
 lenitate: siquidem manifesti parricidii
 retur, quod non nisi confessi afficiuntur
 interrogasse*; CERTE PATREM
 CIDISTI? Irenarchis mandatu
 tiones literis inclusas, atq; obli
 magistratus mitterent, docet E
 autem intererat in peragendis in
 animo esset is qui interrogabat.
 supra in Augusto, qui sua inter
 viam salutis aperuit. Contra,
 volebant, omnibus modis illum
 interrogationibus inducere cona

IX.
CHLAMYS CO

Milites ad ludibrium Christi
coccinea, ut est apud Matthæum, et
rea, ut referunt Marcus & Joha
 tum in primis erat & maxime Ma
 rtilia recensetur ab Ulpiano. Chla
 Romanorum regum usus est, qu
 rorum excepisset, rationemq; e
 pisset, autore Suidâ. Porro Chl
 ra habitabilis eadem fuisse tra
χλαμυδαειδες σχῆμα τῆς οικουμένης.

Coccum granum est ex fructu
 quod est illo liquore coloratum
 bant præ aliis Imperatores ac
 B 2

unal acces-
 De Augu-
mma, sed &
culo in sue-
, ita fertur
 NON OC-
 interroga-
 gnitionem
 Multum.
 nibus, quo
 im illustre
 tacite reo
 um reum,
 m suis in-

t *Chlamyde*
 five purpu-
 mys Graco-
 Interpue-
 na primus
 nem Isau-
 tus per-
 gies & ter-
 O; *ἔστι δὲ π* l. II

Coccineum,
 ti incede-
 Plinius;
Coccum

